

Fler fasetter av världen

– En studie av rättvisa som polysemiskt diskuterat begrepp, som exempel på perspektivtagande inom samhällskunskapsämnet

Sammanfattning

Att kunna omfatta flera perspektiv samtidigt är en förutsättning för ett aktivt deltagande i deliberativa demokratiska samtal, men också en nödvändighet för att kunna urskilja den egna ståndpunkten i olika frågor. En viktig aspekt av förmågan till perspektivtagande inom samhällskunskap är förmågan att uppfatta, och argumentera för, flera samtidigt existerande innebörder eller tolkningar av ett begrepp, kopplade till olika (ideologiska) perspektiv. Denna polysemiska argumentation utgår från att ett begrepps innebörd skiftar med utgångspunkter och värderingar. Samhällskunskapsämnet innefattar en rad begrepp, exempelvis ”rättvisa”, ”makt” eller ”samhällsnytta”, som inom ramen för ämnets praktik bör diskuteras polysemiskt. Didaktisk forskning inom samhällskunskap fokuserar ämnesundervisningens syfte och utformning men i mindre utsträckning innebörden av dess innehåll, vilket avhandlingen vill bidra till att förändra.

Forskningsproblem

Syftet med avhandlingen är att utforska innebörden av och nödvändiga förutsättningar för utvecklande av förmågan till polysemisk argumentation inom samhällskunskap. Förmågan fokuseras i avhandlingen genom forskningsfrågan hur innebörden av lärandeobjektet rättvisa konstitueras i och genom en undervisningspraktik. En utgångspunkt är uppfattningen att undervisningspraktiken kan möjliggöra och begränsa de sätt på vilka lärandeobjektet kan erfaras. För att erfara av olika aspekter av lärandeobjektet ska möjliggöras, måste alla dessa aspekter rymmas inom praktiken. Relationen mellan undervisningspraktiken och utvecklandet av förmåga till polysemisk argumentation analyseras utifrån förekomst och frånvaro av variation av lärandeobjektets olika aspekter samt utifrån förekomsten/frånvaron av dialogiska inslag i undervisningspraktiken.

Forskningsdesign

I två learning studies undersöks kritiska aspekter för lärandeobjektet och undervisning designas och prövas i syfte att öppna upp de kritiska aspekterna för eleverna. Det empiriska underlaget för studien utgörs av filmade lektioner, och eventuellt också inspelade intervjuer och lärardiskussioner, som analyseras med hjälp av ett variationsteoretiskt och dialogiskt analysverktyg.

Förväntat kunskapsbidrag

Undersökningen bör kunna bidra med djupare kunskap om lärandeobjektet rättvisa som polysemiskt diskuterat begrepp. Det ämnesdidaktiska intresset fokuseras till vad innebörden av polysemisk argumentation som en del av förmågan till perspektivtagande är i samhällskunskap. Därutöver vill avhandlingen vara ett bidrag till diskussionen om hur lärande går till, och på så sätt verka klargörande för kunskapssynen inom samhällskunskapsdidaktiken. I förlängningen kan undersökningen förhoppningsvis bidra till att utveckla undervisningspraktiken inom samhällskunskapsundervisning på gymnasienivå.